

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อตามลำดับดังนี้

๑. การบูรณาการวิชาการกับการเรียนการสอน
๒. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
๓. การพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนภาษาไทย
๔. หนังสือเล่มเล็ก
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการวิชาการกับการเรียนการสอน

ความหมายของการบูรณาการวิชาการกับการเรียนการสอน

การบูรณาการงานวิชาการงานกับการเรียนการสอนในปัจจุบันถือว่าเป็นภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญในทุกสาขาวิชาและยังเป็นสาขาวิชาชีพครูย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่จะต้องให้บริการบ่มเพาะให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งได้มีการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายเช่น

การบูรณาการวิชาการกับการเรียนการสอน หมายถึงการนำเอาศาสตร์ของงานบริการวิชาการ งานการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มาผสมผสานเข้าด้วยกันให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันจนมีความสมบูรณ์ครบถ้วนในตัวเอง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ให้กับนักศึกษา โรงเรียน ชุมชนที่รับบริการ

พระราชบัญญัติการศึกษากับการบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอน

การให้บริการทางวิชาการนอกจากเป็นการทำประโยชน์แก่สังคมแล้วยังช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์ อันจะนำไปสู่การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย ตลอดจนพัฒนาหลักสูตร พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ และถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษาในอนาคต นอกจากนั้นการบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอนและการวิจัยยังทำให้นักศึกษาเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการและมีแนวทางในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่เป็นนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้ ชัดเจน เพราะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากภาคสนามเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางวิชาการของนักศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของโรงเรียนและสังคม ทำให้ได้ใช้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การประยุกต์ใช้ความรู้กับชุมชนได้กว้างขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการรับใช้ชุมชนและสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๘ : ๗) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัด การศึกษาในมาตรา ๓๐ ที่ระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๓ : ๙) และยังสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๕ ในหมวด ๔ มาตรา ๒๔ (๕) ระบุไว้ว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้” (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๓ : ๘) และถือว่าเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของ มหาวิทยาลัย ที่มหาวิทยาลัยพึงให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความ ถนัดและความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๘ : ๗)

ทั้งนี้สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (๒๕๖๑) ได้กล่าวถึงลักษณะ โครงการ/กิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคมไว้ดังนี้

๑. เป็นโครงการที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย ในเรื่องในแต่ละ หน่วยงานมีศักยภาพ ความถนัด และเชี่ยวชาญของบุคลากรและทรัพยากร หรือได้รับการร้องขอ จากชุมชน

๒. การจัดทำโครงการ/กิจกรรม ต้องศึกษาความต้องการกลุ่มเป้าหมายก่อน เพื่อให้ การ

๓. ดำเนินงานโครงการบริการวิชาการ สามารถตอบสนองความต้องการกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างแท้จริง

๔. กลุ่มเป้าหมายการให้บริการวิชาการ คือ ผู้รับบริการของมหาวิทยาลัย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน โรงเรียน สถาบันการศึกษาอื่นๆ ศิษย์เก่า ตลาดแรงงาน ชุมชน และ ประชาชนในพื้นที่รับบริการของมหาวิทยาลัย หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีการร้องขอ เป็นต้น

๕. สถานที่หรือการให้บริการตามโครงการ/กิจกรรม อาจจัดขึ้นในมหาวิทยาลัย หรือ ในพื้นที่ภายนอกมหาวิทยาลัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

งานวิจัย โดยทั่วไปหมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนในการค้นหาคำตอบของ ปัญหา หรือการแสวงหาความรู้ใหม่ ตลอดจนจนถึงการประดิษฐ์คิดค้นที่ผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า หรือทดลอง วิเคราะห์และตีความข้อมูลตลอดจนสรุปผลอย่างเป็นระบบ (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๘ : ๓๖) นับตั้งแต่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น มาการวิจัยเป็นที่รู้จักและได้รับ การยอมรับกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชนได้ใช้เป็น เครื่องมือสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากขึ้นตามลำดับ และมีการพัฒนาทั้งรูปแบบและ

กระบวนการจัดทำตามความต้องการจำเป็นของแต่ละสถาบันและหน่วยงานซึ่งได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งของไทยและต่างประเทศพอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

สมถวิล วิจิตรวรรณ สุกมาศ อังศุโชติรัชนีกุล ภิญโญ ภาณุวัฒน์ สุนิสา จั๋ยม่วง และศรีชูศักดิ์ ศิริรุ่งพันธ์ (๒๕๕๖ : ๗) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ว่า เป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า มุ่งแก้ปัญหาทางในหน้าที่ของตนหรือของทั้งหน่วยงาน ผลของการวิจัยนี้ใช้ได้ขอบเขตของปัญหานั้น

สมปอง พะมูลิลา (๒๕๖๑) ได้ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติโดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัยนำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการและสร้างเป็นทฤษฎีได้

นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์หนึ่ง (๒๕๕๖ : ๑๗) ได้สรุปความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ว่า เป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์ (๒๕๕๘ : ๓๑) ได้กล่าวถึงความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้คือ การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตีความหมายอย่างมีระบบ และยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะถึงการปฏิบัติงานเพื่อเข้าใจดีขึ้นหรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ ของผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

จอห์นสัน (Johnson, ๒๐๐๘ : ๒๘) ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า เป็นการวิจัยระหว่างการทำงานเพื่อแก้ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานกำลังเผชิญอยู่ โดยเป็นกระบวนการศึกษาสภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นจริงของสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงาน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, ๑๙๘๘ : ๑๕) ได้กล่าวถึงกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการว่าประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์และขั้นสะท้อนการปฏิบัติ ดังรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นวางแผน (Planning)

เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาที่สำคัญระหว่างครูและนักเรียน ผู้ปกครองและ/หรือผู้บริหาร เพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญ ตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้น เกี่ยวกับลักษณะของปัญหา เป็นปัญหาเกี่ยวกับใคร มีแนวทางแก้ปัญหาอย่างไร เช่น ครูต้องเปลี่ยนวิธีสอน นักเรียนต้องทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น ในขั้นตอนการวางแผนจะมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียนอย่างครอบคลุมทุกแง่มุม

ขั้นที่ ๒ ขั้นปฏิบัติการ (Action)

หลังจากที่ร่วมกันวางแผนเสร็จสิ้นถึงขั้นลงมือปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน โดยใช้การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงานเพื่อทำการแก้ไขปรับปรุง ฉะนั้นแผนที่

กำหนดควรมีการยืดหยุ่นปรับแก้ได้ โดยผู้วิจัยต้องใช้วิจารณญาณ และการตัดสินใจที่เหมาะสม และมุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

ขั้นที่ ๓ ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นขณะที่ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้ โดยการจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่คาดหวังและ ไม่คาดหวัง โดยสังเกตกระบวนการปฏิบัติ (The Action Process) และผลของการปฏิบัติ (The Effects of Action)

ขั้นที่ ๔ ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

ขั้นสุดท้ายของวงจรการทําวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการประเมินผลหรือตรวจสอบการปฏิบัติงาน หรือสิ่งที่เป็นข้อปฏิบัติของข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยกับผู้เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้จากเครื่องมือต่างๆ มาตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมหรือสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการอภิปรายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมและเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การปรับปรุง และการวางแผนปฏิบัติต่อไป

ดังนั้น การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้ผู้สอนสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของชั้นเรียนและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง และจำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะช่วยลดช่องว่างระหว่างการค้นหาความรู้กับการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการนำความรู้มาทดลองด้วยการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความมั่นใจให้กับนักวิจัยในการนำความรู้ทางวิชาการมาใช้กับความเป็นจริง รวมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานเป็นทีม

จึงสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะเรื่องที่พบในการปฏิบัติงาน โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตีความหมายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบและยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานกำลังเผชิญอยู่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ธีระ รุญเจริญ (๒๕๔๖ : ๑๔๙) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ดังนี้

๑. ให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทําวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น

๒. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน

๓. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ

๔. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในทํางานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา

๕. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัย ทำให้กระบวนการวิจัยเป็นประชาธิปไตยทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติ

๖. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล

๗. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเอื้อต่อการทำงานในลักษณะการบูรณาการงานการเรียนการสอนกับการวิจัยต่อสถานศึกษาและชุมชน มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวงกว้าง ดังที่ธีระ รุญเจริญ (๒๕๔๖ : ๑๔๙) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

๑. ให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น

๒. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน

๓. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ

๔. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในที่ทำงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา

๕. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัย ทำให้กระบวนการวิจัยเป็นประชาธิปไตย และทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติ

๖. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

๗. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน

๘. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล

จึงกล่าวได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยลดช่องว่างระหว่างการค้นหาคำความรู้กับการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นการนำความรู้มาทดลองใช้ด้วยการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความมั่นใจให้กับนักวิจัยในการนำความรู้ทางวิชาการมาใช้กับความเป็นจริง และรับรู้ถึงประโยชน์และคุณค่าของการใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการสะท้อนผลการทำงาน รวมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานเป็นทีมที่ก่อให้เกิดการทำงานในเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, ๑๙๘๘ : ๑๕) ได้กล่าวถึง กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่าประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์และขั้นสะท้อนการปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาที่สำคัญระหว่างครูและนักเรียน ผู้ปกครองและ/หรือผู้บริหาร เพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญ ตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของ

ปัญหานั้น เกี่ยวกับลักษณะของปัญหา เป็นปัญหาเกี่ยวกับใคร มีแนวทางแก้ปัญหายังไร เช่น ครูต้องเปลี่ยนวิธีสอน นักเรียนต้องทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น ในขั้นตอนการวางแผนจะมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียนอย่างครอบคลุมทุกแง่มุม

ขั้นที่ ๒ ขั้นปฏิบัติการ (Action) หลังจากที่ยุบรวมกันวางแผนเสร็จสิ้นถึงขั้นลงมือปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน โดยใช้การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงานเพื่อทำการแก้ไขปรับปรุง ฉะนั้นแผนที่กำหนดควรมีการยืดหยุ่นปรับแก้ได้ โดยผู้วิจัยต้องใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจที่เหมาะสม และมุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

ขั้นที่ ๓ ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นขณะที่ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้โดยการจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยสังเกตกระบวนการปฏิบัติ (The Action Process) และผลของการปฏิบัติ (The Effects of Action)

ขั้นที่ ๔ ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการประเมินผลหรือตรวจสอบการปฏิบัติงาน หรือสิ่งที่เป้นข้อปฏิบัติของข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยกับผู้เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้จากเครื่องมือต่าง ๆ มาตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมหรือสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการอภิปรายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมและเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การปรับปรุง และการวางแผนปฏิบัติต่อไป

ขณะเดียวกันพอเพียง ทรัพย์อินทร์ (๒๕๕๑) ได้เสนอลักษณะของวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การวางแผน (The Plan) เป็นการตั้งความคาดหวัง การมองไปในอนาคต
๒. การปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติตามความคาดหวังที่วางไว้ ภายใต้การทำงานที่มาจากแนวคิดตามข้อตกลงของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผ่านการวิเคราะห์ วิจารณ์มาแล้ว และระหว่างการทำงานจะมีการบันทึกรายงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ วิจารณ์กันอีกในภายหลัง

๓. การสังเกต (Observation) เป็นการบันทึกข้อมูลพื้นฐานไว้ใช้ในการสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน มีการวางแผนการสังเกตอย่างรอบคอบ และผู้สังเกตจะต้องเป็นผู้ที่มีความไวในการจับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน

๔. การสะท้อน (Reflection) เป็นการสะท้อนถึงการปฏิบัติงาน การกระทำตามที่บันทึกไว้จากการสังเกต เก็บข้อมูล โดยใช้การอภิปรายกลุ่มร่วมกัน และถือว่าเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง และเป็นการให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนปฏิบัติครั้งต่อไป

ขณะที่ Coghlan & Brannick (๒๐๐๑ : ๑๙ อ้างถึงในธีระยุทธ ชาติกาญจน์ ๒๕๕๘) ได้แบ่งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นขั้นตอนเบื้องต้น ๑ ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจบริบทของปัญหาที่ต้องการแก้ไขและการกำหนดจุดมุ่งหมายการปฏิบัติการเป็นลำดับแรก และมีการปฏิบัติตามขั้นตอนหลักอีก ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การวินิจฉัย (diagnosing) ๒) การวางแผนปฏิบัติการ (planning) ๓) การลงมือปฏิบัติการ (taking action) และ ๔) การประเมินผลการปฏิบัติการ (evaluation action)

ทั้งนี้ในการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยต้องตระหนักอยู่เสมอว่ากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินการวิจัย ไม่ควรจะทำตามลำพังและควรใช้วงจรของกระบวนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนงานแล้วดำเนินกิจกรรมที่ปรับปรุงใหม่ ซึ่งวงจรทั้ง ๔ ขั้นตอนดังกล่าวจะมีลักษณะการดำเนินการเป็นบันไดเวียน (Spiral) และมีการกระทำซ้ำตามวงจร จนกว่าจะได้ผลปฏิบัติการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับต้องบันทึกผลในทุกๆ ขั้นตอนที่สำคัญ นั่นคือ ๑) บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ ๒) บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาและการสื่อสารในห้องเรียน หรือ หน่วยงานและกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข ๓) บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการสัมพันธภาพทางสังคมและการจัดระบบ องค์กรที่ช่วยลดอุปสรรคต่อการฝึกปฏิบัติ ๔) บันทึกผลของการพัฒนาการที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย (ธีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์ ๒๕๕๘)

จึงสรุปได้ว่าการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของผู้เรียนและสามารถแก้ปัญหาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างแท้จริงและจำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยมีการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นสำหรับการปฏิบัติในครั้งต่อไป ซึ่งการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ๔ ขั้นตอน (P-A-O-R) คือ มีการวางแผนการทำงานร่วมกับนักศึกษา (Plan) ปฏิบัติการภาคสนามในการเป็นวิทยากรร่วมกัน (Action) ขณะปฏิบัติมีการสังเกต (Observation) บันทึกผลการทำงาน และนำผลการปฏิบัติการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการสะท้อนกลับหลังการปฏิบัติงานร่วมกัน (Reflection) โดยการบูรณาการกระบวนการดังกล่าวควบคู่กับการบริการงานวิชาการกับการเรียนการสอนและการวิจัยไปพร้อมกันและนำมาปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

การพัฒนาทักษะการอ่าน และการเขียนภาษาไทย

เนื่องด้วยภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไปและในการเรียนรู้ภาษานั้นจึงมุ่งพัฒนาทักษะทั้งด้านการฟัง ดูพูด การอ่าน การเขียน หลักการใช้ภาษาตลอดจนวรรณคดี และวรรณกรรม

ภาษาไทยจึงเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้
อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑)

การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่สำคัญในยุคปัจจุบันคือการส่งเสริมให้ผู้เรียน
สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองซึ่งผู้เรียนจะมีความสามารถด้านนี้ได้ต้องมีทักษะเบื้องต้นในการ
อ่านการเขียนภาษาไทย แต่จากผลการประเมินคุณภาพระดับประเทศ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ภาษาไทยค่อนข้างต่ำนอกจากนั้นยังมีนักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้

ความสำคัญของการอ่าน ชีวิตของแต่ละคนย่อมต้องเกี่ยวข้องกับสังคม คือ กลุ่มคนอย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่มีใครที่จะอยู่ได้โดยปราศจากสังคมและการอยู่ร่วมกับคนอื่น ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจ
ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความสนใจ เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขและพัฒนา
ไปข้างหน้า หน้าที่อย่างแท้จริง ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงมนุษย์ทุก
คน เข้าด้วยกัน สามารถทำทั้งการพบปะสื่อสารกันด้วยการสนทนาและอ่านข้อเขียนของกันและกัน
สำหรับสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมใหญ่ที่เจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การติดต่อกันโดย
วิธีพบปะสนทนาย่อมเป็นไปได้ในวงจำกัด ดังนั้นการสื่อสารกันโดยการอ่านจึงมีความสำคัญมาก
นอกจากนั้นผู้อ่านจำนวนมากยังต้องการอ่านเพื่อแสวงหาความรู้และความบันเทิงจากหนังสืออีกด้วย

ความหมายของการอ่าน ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (๒๕๕๒) ได้กล่าวถึงความหมายของการ
อ่าน คือ การรับรู้ข้อความในการเขียนของตนเองหรือของผู้อื่น รวมถึงการการรับรู้ความหมายจาก
เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สัญลักษณ์จราจร เครื่องหมาย ที่แสดงบน แผนที่ เป็น
ต้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น (๒๕๖๑) ได้สรุปความหมายของการ
อ่านว่าหมายถึงการรับรู้ข้อความ เข้าใจเรื่องราว หรือได้รับรสความบันเทิงตรงตามจุดประสงค์ของ
ผู้เขียนเป็นการอ่านที่ดีและได้ประโยชน์อย่างแท้จริง การอ่านของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันออกไป
ซึ่งสามารถแบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านได้ดังนี้

การอ่าน

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

๑. การอ่านเพื่อการศึกษาค้นคว้า คือ ต้องการได้รับความรู้จากเนื้อเรื่องที่อ่าน เช่น
การอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนและนักศึกษา เพื่อรู้และ
เข้าใจเรื่องราวตามหลักสูตร และอ่านวารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อความต่างๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราว
อันเป็นข้อความรู้ หรือเหตุการณ์บ้านเมือง บ้านเมือง ผู้ประกอบอาชีพต่างๆก็ต้องอ่านเพื่อเพิ่มพูน
ความรู้ในสาขา อาชีพของตน หรือเพื่อทำความเข้าใจวิทยาการใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
ตนเองให้ก้าวหน้าแม้แต่ในหนังสือประเภทบันเทิงคดีสำหรับบุคคลทั่วไป ก็ยังให้ความรู้ควบคู่ไปกับ
ความบันเทิง เพราะบุคคลทั่วไปอ่านหนังสือต่างๆ เพื่อขยายความรู้ ความสนใจ ให้กว้างยิ่งขึ้น

๒. การอ่านเพื่อความบันเทิง คือ บุคคลบางประเภทมีความชอบที่จะอ่านเพื่อความบันเทิงมากกว่าอ่านเพื่อความรู้ เนื่องจากว่า ความบันเทิงเป็นอาหารทางใจซึ่งมีความจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์เช่นเดียวกันกับอาหารและอากาศ จึงมักจะเลือกอ่านแต่หนังสือที่ส่งเสริมสุขภาพจิตให้แจ่มใส มีความสุข คนไทยเรานั้นใช้การอ่านเป็นเครื่องให้ความบันเทิงใจมาเป็นเวลาติดต่อกันนานหลายปีแล้วเห็นได้จากนิทานร้อยแก้วและนิทานคำกลอนสำหรับอ่าน กลอนเพลงยาว นิราศ ตลอดจนวรรณกรรมอื่นๆ ที่ถูกแต่งขึ้นอย่างมากมายและหลากหลายในสมัยก่อน ล้วนแต่มีส่วนให้ความบันเทิงใจแก่ผู้อ่านทั้งสิ้น จวบจนปัจจุบันนี้ก็ยังมี นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี การ์ตูนมีภาพประกอบต่างๆ มากมายเพื่อสร้างรอยยิ้มความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้อ่านโดยวิธีการอ่านง่ายๆ และสามารถทำได้หลายโอกาส เช่น ระหว่างที่คอยบุคคลที่นัดหมาย คอยเวลารถไฟออก เป็นต้น หรืออ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดีในเวลาว่าง

๓. การอ่านเพื่อความคิดหรือเพื่อสนองความต้องการ คือ นอกจากความต้องการในการหาความรู้และความบันเทิงแล้ว คนบางคนยังแสวงหาคำตอบอื่น ๆ ให้กับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความคิดเห็นทั่วไป ที่จะมักแทรกอยู่ในหนังสือแทบทุกประเภท การศึกษาแนวคิดของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางความคิดของตนเองและอาจนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ หรืออ่านเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ กล่าวคือการอ่านหนังสือมาก ๆ จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี รู้จักการวางตัวที่เหมาะสม มีความคิดกว้างขวาง ทันสมัย สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง โดยอาจเรียนรู้จากเรื่องราวในหนังสือที่เป็นคติสอนใจหรือเป็นอุทาหรณ์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๖๑)

การอ่านเพื่อความเข้าใจ

การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ต้องอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และการพัฒนาสติปัญญา ความคิด และการกระทำของบุคคล ทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี รู้อรอบทันโลก ทันเหตุการณ์ และพัฒนาให้เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวถึง ความสำคัญของการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นทักษะทางภาษาที่จำเป็นต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เพื่อใช้ในการสื่อสาร และนำไปใช้ในชีวิตจริง นับได้ว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นหัวใจของการอ่าน การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นเป้าหมายสำคัญของการอ่านทุกประเภท (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, ๒๕๕๒) และถือได้ว่าเป็นความสามารถในการอ่านในใจที่เข้าใจลายลักษณ์อักษร ช่วยให้เข้าใจข้อความที่อ่านอย่างครบถ้วน หรือเรียกว่า อ่านรู้เรื่อง ความเข้าใจในการอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับหนึ่ง การอ่านเพื่อความเข้าใจที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยเบื้องต้นในตัวผู้อ่าน อาทิ ประสบการณ์ด้านภาษา ความสามารถด้านภาษา ด้านการคิด ความสนใจและความเชื่อ และจุดประสงค์ในการอ่าน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในระดับต่างๆ เช่น ระดับตัวอักษร ระดับตีความและระดับการนำไปใช้ เป็นต้น (กัลยา ยวนมาลัย, ๒๕๓๙ อ้างถึงใน แสงนภาใจเย็น ยุพิน อินทะยะ และศศิธร อินตุน, ๒๕๖๒) นอกจากนี้การอ่านเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่อ่านนั้นผู้อ่านต้องอ่านข้อความที่อ่านอย่างวิจิตรและต้องรู้หลักการอ่านและมีกระบวนการอ่านที่ดี

กระบวนการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการซึ่งผู้อ่านสร้างความหมายหรือพัฒนา การตีความระหว่าง การอ่านผู้อ่านจะต้องรู้หัวข้อเรื่อง รู้จุดประสงค์ของการอ่าน มีความรู้ทางภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาที่ ใช้ในหนังสือที่อ่าน โดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นประสบการณ์ทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่าน กระบวนการอ่านมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑)

๑. การเตรียมการอ่าน ผู้อ่านจะต้องอ่านชื่อเรื่อง หัวข้อย่อยจากสารบัญเรื่อง อ่าน คำนำ ให้ทราบจุดมุ่งหมายของหนังสือ ตั้งจุดประสงค์ของการอ่านจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือ อ่านเพื่อหาความรู้ วางแผนการอ่านโดยอ่านหนังสือตอนใดตอนหนึ่งว่าความยากง่ายอย่างไร หนังสือ มีความยากมากน้อยเพียงใด รูปแบบของหนังสือเป็นอย่างไร เหมาะกับผู้อ่านประเภทใด เดาคำว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เตรียมสมุด ดินสอ สำหรับจดบันทึกข้อความหรือเนื้อเรื่องที่สำคัญขณะอ่าน

๒. การอ่าน ผู้อ่านจะอ่านหนังสือให้ตลอดเล่มหรือเฉพาะตอนที่ต้องการอ่าน ขณะอ่านผู้อ่านจะใช้ความรู้จากการอ่านคำ ความหมายของคำมาใช้ในการอ่าน รวมทั้งการรู้จักแบ่งวรรคตอนด้วย การอ่านเร็วจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ดีกว่าผู้อ่านช้า ซึ่งจะสะดวกคำอ่านหรืออ่านย้อนไปย้อนมา ผู้อ่านจะใช้บริบทหรือคำแวดล้อมช่วยในการตีความหมายของคำเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน

๓. การแสดงความคิดเห็น ผู้อ่านจะจดบันทึกข้อความที่มีความสำคัญ หรือเขียน แสดง ความคิดเห็น ตีความข้อความที่อ่าน อ่านซ้ำในตอนที่ไม่เข้าใจเพื่อทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ขยายความคิดจากการอ่าน จับคู่กับเพื่อนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกตจากเรื่องที่ อ่าน ถ้าเป็นการอ่านบทกลอนจะต้องอ่านทำนองเสนาะต่างๆ เพื่อฟังเสียงการอ่านและเกิดจินตนาการ

๔. การอ่านสำรวจ ผู้อ่านจะอ่านซ้ำโดยเลือกอ่านตอนใดตอนหนึ่ง ตรวจสอบคำ และภาษาที่ใช้ สำรวจโครงเรื่องของหนังสือเปรียบเทียบกับหนังสือที่อ่านกับหนังสือที่เคยอ่าน สำรวจ และเชื่อมโยงเหตุการณ์ในเรื่องและการลำดับเรื่อง และสำรวจคำสำคัญที่ใช้ในหนังสือ

๕. การขยายความคิด ผู้อ่านจะสะท้อนความเข้าใจในการอ่าน บันทึกข้อคิดเห็น คุณค่าของเรื่อง เชื่อมโยงเรื่องราวในเรื่องกับชีวิตจริง ความรู้สึกรู้สีกจากการอ่าน จัดทำโครงการหลังการอ่าน เช่น วาดภาพ เขียนบทละคร เขียนบันทึกรายงานการอ่าน และอ่านเรื่องอื่นๆ ที่ผู้เขียนคนเดียวกัน แต่ง อ่านเรื่องเพิ่มเติม เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่านเพื่อให้ได้ความรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวางขึ้น

กระบวนการอ่านดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพและเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีความหลากหลาย

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านสามารถทำได้หลายวิธี ดังที่ไพเราะ พุ่มมัน (๒๕๕๒) สรุปไว้ ดังนี้

1. การเล่านิทาน

การเล่านิทาน เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการฟัง ทำให้เด็ก เกิดจินตนาการที่สนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ข้อคิด คติเตือนใจ และพัฒนาทักษะด้านการใช้ภาษา

วิธีการ

๑. ครูเล่าเรื่องประกอบหนังสือ ให้เด็กดูภาพประกอบหรือเล่าปากเปล่า ใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ช่วยในการนำเสนอเรื่องราวและสรุปที่มาของเรื่องที่เล่าว่ามาจากหนังสือประเภทใด

๒. หลังจากเล่าเรื่องครูตั้งคำถามกระตุ้นความคิดด้วยการให้จับใจความสรุปความและอาจถามตัวละครในหนังสือ ถามเกี่ยวกับคุณความดี ฯลฯ

๓. ให้เด็กอ่านเรื่องตาม อาจเล่าพร้อมวาดภาพตามความคิดของตนเองหรือเขียนเรื่อง

๔. แนะนำให้อ่านหนังสือที่ครูเล่า

๕. หลังจากเล่าเรื่องแล้วครูควรวาง หนังสือ ที่เล่าเพื่อให้เด็กมาฝึกอ่านเอง

2. การอ่านหนังสือให้ฟัง

วิธีการ

๑. ครูนำข้อความในหนังสือตอนใดตอนหนึ่งมาเล่าหรืออ่านให้ฟังเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้ฟัง

๒. แนะนำหนังสือให้นักเรียนอ่านด้วยตนเอง

๓. การอ่านอาจแนะนำให้อ่านวันละหน้าโดยอ่านได้ทุกวัน

๔. หรือให้มีการจัดกิจกรรมบัตการอ่าน ฯลฯ

3. โครงการยอदनักอ่าน

เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนอ่านหนังสือ โดยให้อ่านหนังสือใดๆ ก็ได้ แล้วบันทึกไว้ โดยครูอาจทำแบบบันทึกให้เด็ก แล้วนำผลมาประกวดยอदनักอ่าน ใครอ่านมากก็ได้รางวัล เป็นต้น

ตัวอย่างแบบบันทึกการอ่านหนังสือ

วัน/เดือน/ปี ที่อ่าน	หนังสือ/เอกสาร ที่อ่าน	สรุปใจความสำคัญ	หน้าที่อ่าน	คำศัพท์ยากที่พบ

4. กิจกรรมคู่หูคู่ฮา

เป็นกิจกรรมที่จัดได้โดยให้นักเรียนจับคู่การอ่านทุกวันแต่ละคนหาหนังสือมา ๑ หน้าหรือ ๑ บทความ แล้วมาอ่านให้เพื่อนฟังพร้อมทั้งให้เพื่อนเป็นผู้ประเมินว่าอ่านถูกต้องหรือไม่ ขณะเดียวกันให้เพื่อนจับใจความและใช้คำถาม ถามตามสาระที่อ่าน นักเรียนแต่ละคนก็จะมีบันทึกผลการประเมินของเพื่อนเป็นชิ้นงาน เป็นต้น

5. เขียนอ่าน – ก่อนเรียน

เป็นกิจกรรมก่อนเรียนทุกวันทุกห้องเรียน โดยนักเรียนทุกคนต้องเขียนและอ่านไทยวันละ ๑๐ – ๑๕ คำ ทุกวัน คำที่เขียนอาจนำมาจากนักเรียนหามาเอง โดยให้นักเรียนแต่ละคนเป็นผู้หาคำยากมาและสรุปรวบรวมเป็นคำยากของห้อง ครูผู้สอนเก็บข้อมูลโดยบันทึกคำที่นักเรียนอ่าน เขียนไว้ว่าใน ๑ ภาคเรียน หรือ ๑ ปีการศึกษา นักเรียนหาคำยากของตนเองมาได้กี่คำ สามารถเขียนและอ่านได้กี่คำ

6. เกมส่งเสริมการอ่าน เช่น เกมทายปัญหา

๖.๑ ครูเตรียมคำถามให้นักเรียนทาย เช่น อะไรเอ่ยสี่ตีน เคนมาหลังคามุมกระเบื้อง

๖.๒ แผ่นเกม ต้องเป็นช่องไฟตรงกับคำตอบ (เต่า)

๖.๓ เกมนี้ใช้เล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม

๖.๔ ครูใช้คำถามหลายที่เป็นคำที่นักเรียนส่วนใหญ่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ จะช่วยให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้น

๖.๕ ครูบันทึกคำที่นักเรียนใช้เล่นไว้เป็นสถิติ

7. ตอบปัญหา

๗.๑ ครูตั้งคำถามโดยบอกให้นักเรียนว่าคำถามนี้ค้นได้จากหนังสือในห้องสมุด ชื่อหนังสืออะไร

๗.๒ กำหนดเวลาตอบคำถามภายใน ๑ อาทิตย์

๗.๓ ใครตอบถูกได้รางวัล (ถ้าถูกหลายคนก็จับฉลาก)

๗.๔ ควรใช้คำถามแยกระดับชั้น และควรมีคำถามทุกอาทิตย์

การส่งเสริมการอ่านของรัฐบาลโดย กระทรวงศึกษาธิการ (มปป.) ได้กำหนดมาตรการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ ๑๐ ประการ เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องจัดการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้โดย

๑. จัดเวลาสำหรับอ่านหนังสือและอ่านหนังสือที่มีคุณค่าเกี่ยวกับภาษาวรรณคดี และวรรณกรรมไทย วันละ ๒๐ นาที

๒. เลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจปีละไม่น้อยกว่า ๖ เล่ม โดยเขียนหรือเล่าความรู้และประโยชน์ที่ได้จากการอ่านด้วย

๓. ท่องอาขยานหรือคำประพันธ์ร้อยกรองหรือร้อยแก้วที่มีคุณค่าทุกชั้น ตามที่หลักสูตรหรือสถานศึกษากำหนดอย่างเข้าใจความหมาย

๔. เขียนลายมือที่อ่านง่าย ถูกแบบมาตรฐานด้วยตัวอักษรไทย

๕. เขียนบันทึกประจำวัน บรรยายความรู้สึกรู้สึก ความรู้ และประสบการณ์จากการอ่าน การฟังและการศึกษาค้นคว้าอย่างน้อยวันละ ๕ บรรทัด ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ และไม่น้อยกว่า ๑๐ บรรทัด ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ขึ้นไป

๖. เขียนเรียงความและย่อความแต่ละประเภทปีละไม่น้อยกว่า ๖ เรื่อง โดยแสดงความรู้ความสามารถได้เหมาะสมกับวัย

๗. ทำแบบฝึกหัด และผลงานส่งครูอย่างสม่ำเสมอทุกครั้ง กรณีที่ครูไม่ตรวจผลการทำงานให้สอบถามเพื่อการพัฒนาตนเอง

๘. คิดวิเคราะห์ให้เหตุผลเกี่ยวกับภาษา วรรณคดี และวรรณกรรมไทย หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวัน อย่างน้อย ๑ คำถาม ทุกวัน

๙. เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมภาษาไทยที่สถานศึกษาจัดขึ้นอย่างน้อย ๒ ครั้งต่อปี และเข้าร่วมกิจกรรมภาษาไทยที่องค์กรต่างๆ จัดขึ้น ตามความถนัดและความสนใจ

๑๐. รักและร่วมอนุรักษ์สืบทอดภาษาไทย

การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาด้านการอ่านจึงเป็นเรื่องทุกภาคส่วนต้องให้ความใส่ใจ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันในการจัดการเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นชุมชน ครอบครัว วัด สถานศึกษา และตระหนักร่วมกันถึงความสำคัญจำเป็นในการส่งเสริมการอ่านแก่ และผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ คือ เด็กและเยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน

การเขียน

ความหมายของการเขียน ชนิดา ภูมิสถิตย์ (๒๕๔๓ :๑) ได้กล่าวถึง ความหมายของการเขียนว่า การเขียนเป็นระบบการสื่อสาร หรือบันทึกถ่ายทอดภาษาเพื่อแสดงออกซึ่งความรู้ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์โดยใช้ตัวหนังสือ และเครื่องหมายต่างๆ เป็นสื่อ ดังนั้น การเขียนจึงเป็นทักษะการใช้ ภาษา แทนคำพูดที่สามารถสื่อความหมายให้เป็นหลักฐานปรากฏได้นานกว่าการพูด การเขียนที่เป็นเรื่องราวเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจตรงตามความมุ่งหมายของผู้เขียนนั้น จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับว่าผู้เขียนมีทักษะในการใช้ภาษาเขียนได้ดีเพียงใด ทักษะการใช้ภาษาเขียน ต้องอาศัย พื้นฐานความรู้จากการฟัง การพูด และการอ่าน เพราะจากพื้นฐานดังกล่าว จะทำให้มีความรู้ มีข้อมูล และมี ประสบการณ์เพียงพอที่จะให้เกิดความคิด ความสามารถในการเรียบเรียงและถ่ายทอดความคิดออกมาสื่อสารกับผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทักษะในการเขียนเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการใช้คำ เพื่อสื่อความหมายเป็นศาสตร์ที่ผู้ใช้ต้องรู้จักคำและเลือกใช้คำให้ถูกต้อง เหมาะสม ตรง ความหมาย ตรงราชาศัพท์ เหมาะกับกาลเทศะ ไม่ใช้คำซ้ำซ้อน รู้จักหลบคำโดยไม่เกิดความกำกวมและใช้คำให้เกิดภาพพจน์ ในการนำคำที่เลือกแล้วมาเรียบเรียงเป็นประโยคเป็นข้อความ ถือเป็นศิลป์แห่งการใช้คำ ที่มีใช้เพียงแต่สื่อความรู้ความเข้าใจเท่านั้น หากยังสามารถก่อให้เกิดภาพ เสียง และความรู้สึกได้อีกด้วย และมีนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงการเขียนไว้แตกต่างกันออกไป อาทิ ภาคภูมิ วรรณภา (๒๕๕๔ : ๓๗ - ๔๐) กล่าวว่า การเขียนเป็นการถ่ายทอดสิ่งต่างๆ เช่น ความรู้ ความคิด ทศนคติ อารมณ์ จินตนาการและข่าวสาร จากผู้เขียนส่งไปยังผู้อ่านโดยสื่อสารผ่านตัวอักษรในการสื่อความหมาย ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของการเขียนเพื่อเล่าเรื่อง อธิบาย อธิบาย อธิบาย อธิบาย และแสดงความคิดเห็น

กระบวนการเขียน

งานเขียนทุกประเภทจะอาศัยกระบวนการเขียนพื้นฐานที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเขียน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการคิดเรื่องที่จะเขียนและรวบรวมความรู้ในการเขียน ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๑) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการเขียนไว้ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การเตรียมการเขียน เป็นขั้นเตรียมพร้อมที่จะเขียนโดยเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเขียนบนพื้นฐานของประสบการณ์ กำหนดรูปแบบการเขียน รวบรวมความคิดในการเขียน อาจใช้วิธีการอ่านหนังสือ สนทนา จัดหมวดหมู่ความคิด โดยเขียนเป็นแผนภาพความคิด จดบันทึกความคิดที่จะเขียนเป็นรูปหัวข้อเรื่องใหญ่ หัวข้อย่อย และรายละเอียดคร่าวๆ

๒. การยกร่างข้อเขียน เมื่อเตรียมหัวข้อเรื่องและความคิดรูปแบบการเขียนแล้ว ให้นำความคิดมาเขียนตามรูปแบบที่กำหนดเป็นการยกร่างข้อเขียน โดยคำนึงถึงว่าจะเขียนให้ใครอ่าน จะใช้ภาษาอย่างไรให้เหมาะสมกับเรื่องและเหมาะสมกับผู้อื่น จะเริ่มต้นเขียนอย่างไร มีหัวข้อเรื่องอย่างไร ลำดับความคิดอย่างไร เชื่อมโยงความคิดอย่างไร

๓. การปรับปรุงข้อเขียน เมื่อเขียนยกร่างแล้วอ่านทบทวนเรื่องที่เขียน ปรับปรุงเรื่องที่เขียนเพิ่มเติมความคิดให้สมบูรณ์ แก้ไขภาษา สำนวนโวหาร นำไปให้เพื่อนหรือผู้อื่นอ่าน นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงอีกครั้ง

๔. การบรรณาธิการกิจ นำข้อเขียนที่ปรับปรุงแล้วมาตรวจทานคำผิด แก้ไขให้ถูกต้อง แล้วอ่านตรวจทานแก้ไขข้อเขียนอีกครั้ง แก้ไขข้อผิดพลาดทั้งภาษา ความคิด และการเว้นวรรคตอน

๕. การเขียนให้สมบูรณ์ นำเรื่องที่แก้ไขปรับปรุงแล้วมาเขียนเรื่องให้สมบูรณ์ จัดพิมพ์ วาดรูปประกอบ เขียนให้สมบูรณ์ด้วยลายมือที่สวยงามเป็นระเบียบ เมื่อพิมพ์หรือเขียนแล้วตรวจทานอีกครั้งให้สมบูรณ์ก่อนจัดทำรูปเล่ม

หนังสือเล่มเล็ก

ปัจจุบันหนังสือเล่มเล็กได้รับความนิยมในฐานะที่เป็นสื่อใกล้ตัวที่สามารถอ่านและพกพาติดตัวไปอ่านได้ตลอดเวลาและสถานที่ หนังสือเล่มเล็กเป็นหนังสือที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ของตนผสมผสานกับจินตนาการ ถ่ายทอดออกมาผ่านตัวอักษร โดยอาจประกอบภาพหรือการอธิบายรูปแบบอื่นแล้วจัดทำเป็นรูปเล่ม ดังที่นพรัตน์ รองหมื่น (๒๕๕๓ : ๑) กล่าวว่า การทำหนังสือเล่มเล็ก เป็นการบูรณาการทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน เขียน และดู แล้วนำมาสร้างจินตนาการ ถ่ายทอดโดยการเขียน ผู้สอนสามารถบูรณาการทุกกลุ่มสาระ การทำหนังสือเล่มเล็กนอกจากจะครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ ยังทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ การสอนให้ผู้เรียนได้เขียนหนังสือตามความถนัด ความสนใจ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองได้นั้น จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างคงทน เกิดความภาคภูมิใจในผลงานและความเชื่อมั่นในตนเอง โน้มนำจิตใจผู้เรียนให้รู้จักทำงาน เพื่อสร้างสังคมที่ดีกว่าเดิม ซึ่งหากผลงานการเขียนเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมหนังสือเล่มเล็กสะท้อนข้อคิดเพื่อให้ผู้อ่านได้นำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม จะส่งผลให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมได้อีกด้วย

การเขียนหนังสือเล่มเล็ก

การเขียนหนังสือเล่มเล็ก เป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนไปในเวลาเดียวกัน ผู้ที่ชื่นชอบงานเขียนหนังสือมักจะมีจุดเริ่มต้นจากการเขียนหนังสือเล่มเล็ก ซึ่งมีข้อเสนอแนะจากผู้รู้ในด้านการเขียนได้ให้ข้อเสนอแนะ พอสรุปได้ดังนี้

มานัส ทิพย์สัมฤทธิ์กุล (๒๕๕๓) กล่าวว่า การเขียนหนังสือเล่มเล็ก ประกอบด้วย ๑๐ หัวข้อ ซึ่งในการดำเนินการเขียนนั้นอาจจะทำไม่ครบทั้ง ๑๐ หัวข้อก็ได้ ดังนี้

๑. โครงเรื่อง (Plot) คือ การกำหนดแนวทางในการนำเสนอเรื่อง อาจแนะนำเสนอเรื่องราวสนุกสนานน่าตื่นเต้น เหน่า เศร้าสร้อย บ่งบอกถึงความรัก ความมีคุณธรรม โดยบอกจากเหตุการณ์รอบตัวหรือใกล้ตัวของนักเรียนที่ประทับใจ

๒. แนวคิดหรือแก่นเรื่อง (Theme) คือ สารสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะสะท้อนประเด็นของการนำเสนอให้กับผู้อ่านเห็นและเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร

๓. ตัวละคร (Characters) คือ ผู้ที่มีบทบาทปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มเล็ก

๔. ฉาก (Setting) คือ สถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง เช่น บรรยากาศในรถโดยสารที่พาไปบึงฉวาก บรรยากาศที่บึงฉวาก บรรยากาศในแปลงพืชพื้นบ้าน สวนสัตว์ หรือ พิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด นักเรียนจะสามารถนำเสนอได้ ๔ ลักษณะ ดังนี้

๔.๑ ภูมิประเทศ ได้แก่ สภาพท้องถิ่น ทิวทัศน์ บรรยากาศฯ

๔.๒ อาชีพ ได้แก่ อาชีพชาวไร่ ชาวนา ค้าขาย ข้าราชการ ฯลฯ

๔.๓ เวลา ได้แก่ ฤดูกาล ช่วงเวลาเช้า สาย บ่าย เย็น ฯ

๔.๔ สภาพแวดล้อมของตัวละคร การดำรงชีวิต ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ฯ

๕. บทสนทนา (Dialogues) คือ คือคำพูดโต้ตอบของตัวละครในเรื่อง สอดคล้องกับลักษณะของตัวละครแต่ละตัว เช่น คำพูด กิริยา มารยาท หรือพฤติกรรม

๖. ทรรศนะหรือมุมมองของผู้เขียน (Opening) คือ กลวิธีการเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านรับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผ่านผู้เล่าเรื่องราว

๗. การเปิดเรื่อง (Action) คือ การเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องที่เขียนเพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามงานเขียนนั้น ๆ

๘. การดำเนินเรื่อง (Ending) คือ การกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทเรื่องราวไปตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ในโครงเรื่องที่ละบท เพื่อบ่งบอกถึงเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

๙. การปิดเรื่อง (Style) คือ การจบเรื่องซึ่งจะคลี่คลายปมสงสัย ปมปัญหาทั้งหมด (หรืออาจจะทิ้งค้างไว้ให้ผู้อ่านติดตามก็ได้) ถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) เช่น

๙.๑ ทั้งความรู้สึกของความร่วมมืออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายาก

๙.๒ ทั้งความรู้สึกของความร่วมมืออนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมือง

๙.๓ ทั้งความรู้สึกของความร่วมมืออนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด

๙.๔ ความรู้สึกของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ฯลฯ

๑๐. ท่วงทำนองการเขียน คือ ลีลาการใช้ถ้อยคำ สำนวน เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดเจตนาของผู้เขียน ซึ่งระบายความลึกซึ้ง ความชัดเจนชีวิต สะท้อนออกมาเป็นตัวหนังสือ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น นุ่มนวล อ่อนหวาน แข็งกร้าว โศกเศร้า หรือร่าเริง เป็นต้น

จากองค์ประกอบข้างต้นสามารถสรุปได้ ๖ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องเป็นสิ่งสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ดังนั้นควรตั้งชื่อเรื่องให้น่าสนใจและสอดคล้องกับเรื่อง
๒. โครงเรื่อง คือองค์ประกอบเรื่องราวของเรื่องในนิทานตั้งแต่ต้นจนจบโดยแบ่งออกเป็น จุดเริ่มต้นเรื่อง กลางเรื่อง ตอนจบ และบทสรุป นิทานบางอย่างที่ต้องการให้คนได้คิดจากเนื้อหานิทาน ก็อาจไม่มีบทสรุปให้คนได้ตีความ แต่สำหรับเด็กๆ นั้นนิทานควรมีบทสรุป
๓. ตัวละคร เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเรื่องราว ตัวละครเป็นตัวเดินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งนิทานแต่ละเรื่องอาจมีตัวละครมากน้อยขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเหตุผลทำให้เกิดตัวละครนั้นๆ และตัวละครบางเรื่องอาจมีตัวเอก ตัวร้าย ตัวประกอบ บางเรื่องอาจมีแต่ตัวเอกกับเหตุการณ์ บางเรื่องอาจมีแค่ตัวเอกกับตัวร้าย
๔. ฉาก คือ สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์
๕. บทสนทนา คือ บทพูดของตัวละครต่างๆ ในเรื่อง ทั้งนี้อาจทำให้เรื่องสนุกสนาน ลึกซึ้ง ตื่นเต้น เป็นต้น
๖. คติสอนใจ คือ แก่นคิด และข้อคิดที่ได้จากเรื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอนนั้นยังมีจำนวนน้อย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสถาบันหรือหน่วยงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

อนงค์ วรพันธ์ (๒๕๔๕) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง ๕-๖ ปี ชั้นอนุบาลปีที่ ๓ โรงเรียนแม่พระประจักษ์ เขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ ๑ กลุ่มทดลองที่ ๒ และกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ นิทาน แผนการเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก และแผนการเล่านิทานแบบปกติ แบบประเมินการอ่าน แบบประเมินการเขียน เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็กรายบุคคล รายกลุ่ม และกิจกรรมการเล่านิทานแบบปกติ มีพัฒนาการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

สุพานี ชื่นชิต (๒๕๔๖) ทำการพัฒนาความรู้การวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนวัดมะเกลือ พบว่า ครูมีปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนในด้านการเลือกปัญหาเพื่อนำมาทำการวิจัยในชั้นเรียนและการเขียนรายงานการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านการวิจัยว่า ผู้บริหารควรจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนขึ้นในโรงเรียนหรือส่งครูไปรับการอบรมจากหน่วยงานอื่น และควรพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

พิศภรณ์ ไพเราะ (๒๕๕๐) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้หนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาคำดัชนีประสิทธิผลของหนังสือ

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนอนุตรธรรมานุสรณ์ ตำบลบ้านตาต อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี โดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษา พบว่า ค่าประสิทธิภาพของหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ค่าร้อยละ ๘๕.๑๙/ ๘๕.๖๓ ค่าดัชนีประสิทธิผลของหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เท่ากับ .๖๐ แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น .๖๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๙ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้หนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้หนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

จิตรา จันท์หอม (๒๕๕๔) ได้ทำการการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเขียนก่อนการเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกเขียนเชิงสร้างสรรค์และแบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์และแบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่องและเพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนการเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสูงขึ้นเมื่อได้เรียนโดยใช้แบบฝึกทั้งสองแบบแล้ว

Tok.S.K & Kandem.A. (๒๐๑๕) ศึกษาผลของกิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการเขียนการเขียนนิพนธ์และทัศนคติต่อภาษาอังกฤษ ทักษะการเขียนข้อกำหนดและทัศนคติต่อภาษาอังกฤษ ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการเขียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง การเขียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง อย่างไรก็ตามทัศนคติของนักเรียนต่อภาษาอังกฤษไม่เพิ่มขึ้นหลังจากการทดลอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีผลในเชิงบวก การเขียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเขียนเรียงความในชั้นเรียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษา

Andrew (๑๙๙๖) ได้ศึกษาเรื่อง การเขียนเรื่องสั้น การศึกษารายกรณีกับนักเรียนระดับ ๑๒ จำนวน ๒ คน ในโรงเรียนช่างศิลป์ในวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีผลต่อการสร้างสรรค์งานเขียนมากกว่ากระบวนการสอนของครู

Nadia.H.A, Safa M.A & Alia.A (๒๐๑๖) ได้ศึกษาผลกระทบของการฝึกอบรมครูเรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา โดยใช้ศาสตร์ทางภาษาศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องปัญหาในการแก้ปัญหาขั้นสูงและโปรแกรมแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการฝึกอบรมครู เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหา โดยการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม คือ ประกอบด้วยกลุ่มแรกครูผู้สอน ๒๐ คน และครูกลุ่มที่สอง ๒๓ คน แต่ละกลุ่มใช้การทดสอบสองครั้งเพื่อทำทดสอบก่อนการอบรมเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหาและการทดสอบทักษะความคิดสร้างสรรค์แล้วจึงได้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นเวลาสองสัปดาห์ ๕ ชั่วโมงต่อวัน สำหรับโครงการสถานการณ์อนาคตเพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหา และผ่านการฝึกอบรมทั้งสองกลุ่มของสองมิติการทดสอบ

ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างกันในกลุ่มทั้ง ๒ กลุ่มเนื่องจากการเขียนโปรแกรมเพื่อสนับสนุนโครงการในขณะที่ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กับกลุ่มที่ผ่านการฝึกอบรมโปรแกรมของการแก้ปัญหาความคิดสร้างสรรค์

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ ธีญญวลัย บุญประสิทธิ์และ สุนทรี ภิญโญมิตร (๒๕๕๓) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยบูรณาการกับโครงการบริการวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดี สมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาก่อนเรียนอยู่ในระดับต่ำ และหลังเรียนอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับอาจารย์รับรู้สมรรถนะของนักศึกษาในระดับปานกลางทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ค่าเฉลี่ยสมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ๒ ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก

เรณูวัฒน์ โคตรพัฒน์ ญฐพร คำศิริรักษ์ วีระชัย อ๋มน้ำขาว ขาติ ไทยเจริญ และ กิตติศักดิ์ ไกรจันทร์ (๒๕๕๔) ได้ศึกษาผลการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนวิชาการ ควบคุมยาสูบกับวิชาปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน ๒ สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม พบว่า สื่อการเรียนรู้ชุดที่ ๘ การประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อการควบคุมยาสูบ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ผลการประเมินความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการเยี่ยมบ้านให้คำแนะนำการควบคุมยาสูบของนักศึกษาภาพรวม พบว่าผู้รับบริการเยี่ยมบ้าน มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การบูรณาการทำให้เกิดผลดีกับทั้งสองวิชา

บัวสอน จำปาศรี และคณะ (๒๕๕๗) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๒ พบว่า ครูมีความต้องการในการทำวิจัย ๖ ขั้นตอน คือ ขั้นปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา ขั้นแนวทางการแก้ปัญหา ขั้นพัฒนาสิ่งที่จะใช้แก้ปัญหา ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผลการแก้ปัญหา และขั้นการเขียนรายงานการวิจัย แนวทางในการพัฒนาครู ประกอบด้วย การศึกษาความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขอบข่ายของหลักสูตร กำหนดวิธีการ ดำเนินการพัฒนา การประเมินผลและการติดตาม

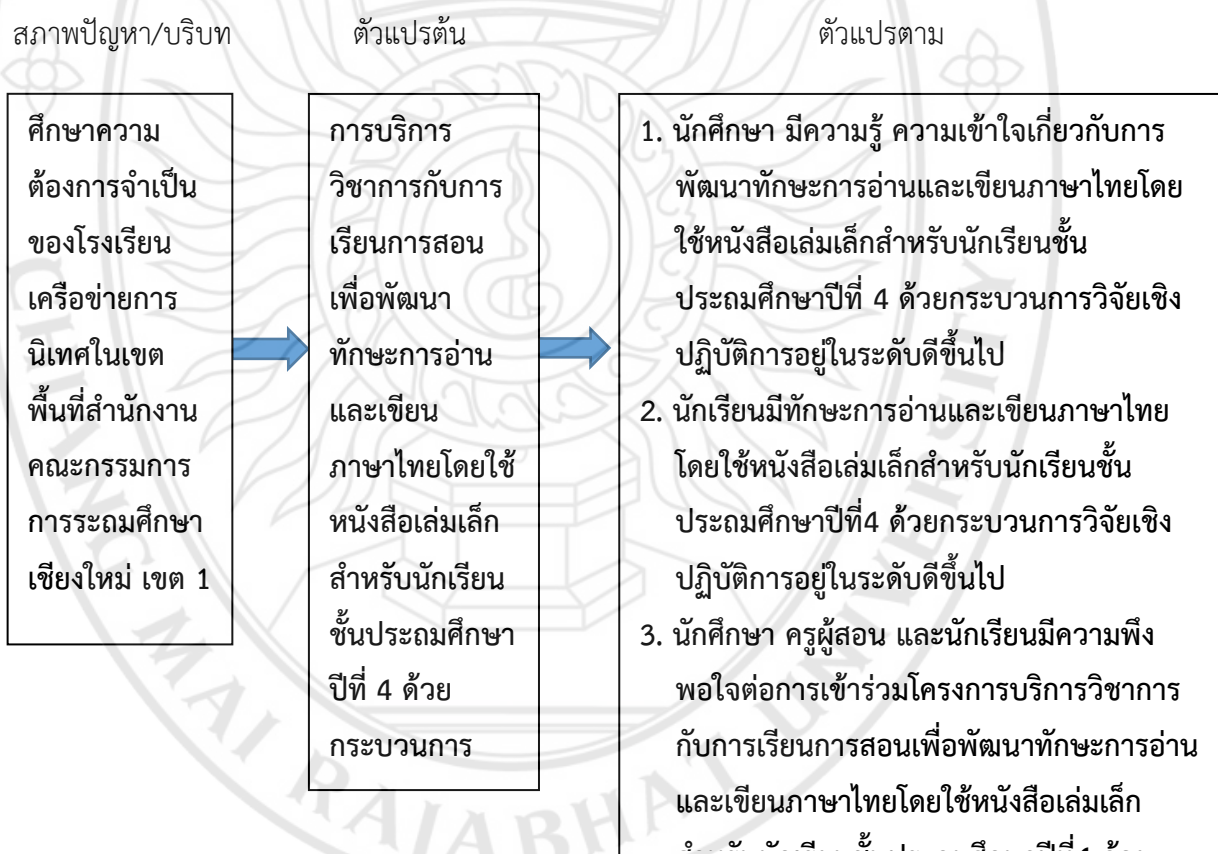
สายสมร เกลยกิตติ จุฑารัตน์ บันดาลสิน กุสุมา กังหลิและพรณา คำพราว (๒๕๕๗) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบูรณาการบริการวิชาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนานุชนต่อการมีจิตอาสาและความสุขในการเรียนของนักเรียนพยาบาล ชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่า คะแนน จิตอาสาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านความมีน้ำใจ ($= 4.51, S.D. = .61$) ด้านความสามัคคี ($= 4.47, S.D. = .61$) ด้านความเสียสละ ($= 4.46, S.D. = .55$) ด้านการร่วมงานเป็นทีม ($= 4.42, S.D. = .63$) ด้านความรับผิดชอบ ($= 4.33, S.D. = .66$) และ ด้านการคิดวิเคราะห์ ($= 4.18, S.D. = .64$)

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยมีความหลากหลายในเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กรหรือสถาบันการศึกษาที่จะกำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่

ขอรับบริการและสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษา ผู้เรียนและคณะครูในโรงเรียนผู้รับบริการเป็นหลักและได้เสนอเป็นกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การบูรณาการงานวิชาการกับการเรียนการสอน นอกจากได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลป้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงการสอนของตนเอง ตลอดจนหนังสือหรือตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และได้รับประสบการณ์ตรงอันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องและเป็นการต่อยอดความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้มากยิ่งขึ้น ครูผู้สอนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้รับการบริการวิชาการในลักษณะการเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาองค์ความรู้ด้วยกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย